

2024

Certificering voor psychosociale hulphonden

Certificering voor psychosociale hulphonden

Richtlijn Stichting Psychosociale Hulphonden

(N.a.v major onderzoek Tessa Verburgt)

De stichting hanteert voor de richtlijn voor certificering van psychosociale hulphonden de volgende pijlers, opgedeeld in 3 categorieën, namelijk algemeen aanvaardbaar gedrag, uitvoeren van taken en welzijn van de hond.

1. Algemeen aanvaardbaar gedrag

Voor hulphonden is het van groot belang dat ze zich fatsoenlijk kunnen gedragen in het openbaar, dit houdt in dat er van de honden in het openbaar een aantal dingen verwacht wordt, namelijk:

- De hond kan focus houden op de cliënt
- De hond kan andere mensen en honden negeren
- De hond kan afleidingen specifiek naar hem/haar gericht negeren (denk aan mensen die de hond willen aaien, andere honden die op hem/haar afkomen)
- De hond kan in winkels dingen uit het schap negeren
- De hond kan in het openbaar basiscommando's uitvoeren (deze commando's worden later gespecificeerd)
- De hond kan rustig blijven liggen in situaties waar dit verwacht wordt
- Het hond-eigenaar team let op elkaar en de cliënt kan op een adequate en positieve wijze ingrijpen wanneer de hond de fout in dreigt te gaan

Openbare plaatsen waar de hond mee naartoe moet kunnen:

- Werk, school of dagbesteding
- Restaurant
- Supermarkt, de markt
- Winkels (kledingwinkels, meubelwinkels, drogisterij etc.)
- Therapiesessies (zie de pijler "welzijn van de hond" voor uitsluitingen van bepaalde therapievormen)
- Openbaar vervoer
- Ziekenhuis, tandarts, huisarts of andere medische specialisten
- Dierentuin
- Congressen, lezingen of educatieve functies
- Bos of het strand (hier kunnen andere regels gelden afhankelijk van het doel van het bezoek)
- Pretpark, theater of bioscoop (mits het welzijn van de hond hierdoor niet aangetast wordt)

Basiscommando's die de honden moeten kunnen uitvoeren (uitzonderingen per team zijn mogelijk, afhankelijk van de aandoening van de cliënt):

- Zitten
- Liggen
- Blijven/wachten
- Hierkomen
- Plaats
- Wandelen met een slappe lijn en aandacht
- Volgen
- Naast
- Contact op naam
- Contact zonder commando (vanuit de hond zelf)
- Voer weigeren
- Leave-it/bah
- Loslaten
- Nee (begrenzing)/negeersignaal
- Tussen
- Touch
- Links/rechts
- Voor/achter
- Hoog/laag
- Vrij (weten wanneer de hond vrijuit mag lopen zonder te werken, bijvoorbeeld in het bos)

2. Uitvoeren van taken

De taken die een psychosociale hulphond moet kunnen uitvoeren, kunnen per team verschillen en zijn specifiek gericht op het betreffende team. Onderstaand is een lijst opgesteld van mogelijke taken en aspecten waarbij de hond helpt. Om certificeerbaar te zijn, moet de hond de taken uit kunnen voeren die de cliënt nodig heeft, de cliënt kan zelf bepalen welke dit zijn. In overleg met de psychosociale hulphonden organisatie moet gekeken worden of deze taken toepasbaar zijn en of deze het welzijn van de hond niet beïnvloeden (hier wordt onder de pijler “welzijn van de hond” verder op ingegaan).

- Aanwezigheid van de hond. De honden kunnen contact zoeken met de cliënt in verschillende situaties om in te checken. Door het incheck-moment kan de cliënt zich bewust worden van de aanwezigheid van de hond (helpt met het niet alleen voelen) en de hond bij zich roepen voor fysiek contact/knuffelen indien nodig.
- Signaleren. De hond geeft door middel van een afgesproken gebaar aan wanneer het niet goed gaat met de cliënt. Veelvoorkomende signalen gebruikt voor het signaleren zijn: het aanraken met de neus, opspringen, likken, tegen cliënt op gaan staan, blaffen. Signaleren wordt veel ingezet bij: oplopende stress, opkomende paniekaanvallen, startende dissociaties, startende herbeleving, opkomende aanvallen (denk aan conversiestoornis, FNS), opkomend flauwvallen.
- Tactiele stimulatie om een bepaald patroon/aanval te doorbreken. Tactiele stimulatie kan zijn door middel van likken, duwen of Deep Pressure Stimulation. Dit kan ingezet worden om bepaalde patronen van angst/piekeren te doorbreken. Het wordt echter ook vaak ingezet om cliënten uit dissociatieve staat of een conversie aanval te halen.
- Wakker maken tijdens een nachtmerrie. De hond herkent signalen van een nachtmerrie en maakt de cliënt wakker door op de cliënt te staan, of te likken, of door het licht aan te doen. Nadat de cliënt wakker is, kan het wenselijk zijn dat de hond fysiek contact zoekt met de cliënt.
- Begeleiden uit een drukke situatie. Wanneer spanning of angst oploopt is het gewenst dat de hond (op commando) een zitplek of een uitgang kan vinden en de cliënt hier door middel van druk op de lijn heen kan begeleiden. Dit kan zich ook voordoen als het weigeren om verder te lopen naar een bepaalde omgeving toe wanneer de hond indicatie heeft dat de cliënt dit niet aankan (de hond kan dit merken door middel van signalen die de cliënt laat zien). In sommige gevallen is het wenselijk dat de hond de cliënt naar huis toe trekt door middel van spanning op de lijn.
- Het blokken van mensen in de omgeving. In openbare situaties kan de hond voor of achter ingezet worden om te blokken. Op deze manier hoeft de cliënt zich niet bezig te houden met dingen die voor/achter hem/haar gebeuren en is er een fysieke barrière tussen de cliënt en andere voorbijgangers.
- De omgeving alarmeren. In bepaalde gevallen moet de hond de omgeving kunnen alarmeren in het geval dat de cliënt een aanval krijgt en hulp nodig heeft van mensen in de omgeving. Veelal komt het voor dat de hond moet alarmeren bij bekenden (denk aan ouders/partner/vrienden), het kan echter ook voorkomen dat de hond in het openbaar moet alarmeren bij omstanders.

- “Troosten”. De hond herkent signalen van verdriet van de cliënt en zoekt dan fysiek contact met de cliënt, dit kan door op schoot te gaan liggen, te likken, in de nabijheid van de cliënt te gaan liggen.

3. Welzijn van de hond

Het welzijn van de hond is hetgeen dat het belangrijkste is als er gekeken wordt naar het inzetten van hulphonden, het welzijn mag nooit aangetast worden door het werk als hulphond. Het begrip welzijn van dieren is iets waar veel over geschreven is en wat veel verschillende definities kent. De drie belangrijkste aspecten waar het over gaat omtrent dierenwelzijn is de gezondheid van de hond (hierbij gaat het om de lichamelijke en fysieke gesteldheid), het geestelijke welzijn van de hond (hierbij gaat het over gevoel en emotie) en het kunnen uitvoeren van natuurlijk gedrag (Ophorst et al., 2014). In de onderbouwing worden deze aspecten verder toegelicht en wordt omschreven hoe het onderstaande tot stand is gekomen.

Een algemene eis is dat er back-up moet zijn voor de hond indien de cliënt tijdelijk de zorg niet op zich kan nemen. Dit moeten mensen zijn die de hond kennen, waar de hond zich comfortabel bij voelt en die de onderstaande eisen ook kunnen vervullen. Veelal wordt er gezien dat dit gezinsleden, overige familieleden, partners of goede vrienden van de cliënt zijn. Deze mensen uit het zorgsysteem van de cliënt moeten bevestigen dat zij de zorg voor de hond indien nodig op zich nemen. De optie die de voorkeur geniet is dat dit in een schriftelijke overeenkomst wordt vastgelegd.

Een andere algemene eis is dat de cliënt in de dagelijks omgang met de hond nooit fysieke of verbale agressie vertoont naar de hond, als de veiligheid van de hond niet gewaarborgd kan worden, is dit reden om geen samenwerkingsverband met de cliënt aan te gaan of een al bestaande samenwerking op te zeggen. De organisatie dient hier ten alle tijden melding van te maken bij de juiste instanties. Dit dient gemeld te worden via telefoonnummer 144, de LID (Landelijke Inspectiedienst Dierenbescherming), NVWA (Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit) en de politie behandelen dit dan verder.

Gezondheid van de hond

- De hond moet de juiste en voldoende voeding krijgen
- De hond dient een gezond gewicht te hebben
- De hond moet vrij zijn van pijn en fysiek ongemak. Mochten er fysieke problemen opgemerkt worden door de cliënt of begeleider, dient de cliënt hiermee naar de dierenarts te gaan
- De hond dient jaarlijks gecontroleerd te worden door een dierenarts, indien mogelijk gaat de voorkeur uit naar een jaarlijkse controle door de reguliere dierenarts én een jaarlijkse controle door een dierfysiotherapeut bij rassen die gevoelig zijn voor problemen die het bewegingsapparaat van de hond controleert
- De maatregelen ter preventie van enig risico op ziekte en infecties bij het dier moeten genomen worden, hieronder vallen:
 - o De vaccinaties (titeren wordt ook geaccepteerd) moeten voldaan worden volgens de planning van de behandelend dierenarts
 - o De behandeling tegen ecto- en endoparasieten dient tijdig ingezet en herhaald te worden
- De hond moet voldoende beweging krijgen
- De hond moet de juiste vachtverzorging krijgen (afhankelijk van ras kan dit bestaan uit dagelijks/wekelijks borstelen en tijdig naar de trimmer gaan)
- De hond moet voldoende rust krijgen (mogelijkheid om de nodige 12-14 uur per dag te slapen)

- De taken van de hond mogen geen fysieke overbelasting veroorzaken voor de hond. Het fysiek steunen op de hond voor balans (bij opstaan of conversie) is niet toegestaan.

Geestelijke welzijn van de hond

- De hond moet voldoende rustmomenten krijgen en hiervoor dient de cliënt de juiste maatregelen te nemen, namelijk:
 - o Veilige en comfortabele rustplaatsen
 - o Rustplaatsen waar de hond zich van alle prikkels (ook prikkels uitgezonden door de cliënt of huisgenoten) kan afzonderen
 - o Indien nodig vaste tijden waarop de hond in de rust gezet wordt
 - o Voldoende rustgevend mogelijkheden aanbieden, zoals kauwen, likken en/of snuffelen.
- De cliënt zal de hond trainen op een hond vriendelijke manier, waarbij de focus ligt op het belonen van gewenst gedrag en het ombuigen van ongewenst gedrag. Tijdens het trainen zal de cliënt nooit agressie gebruiken of angst veroorzaken bij de hond
- De cliënt herkent bij de hond signalen van stress en overbelasting
- De hond wordt niet blootgesteld aan situaties die angst oproepen
- De hond kan enkel meegenomen worden naar locaties waar de stress niet te hoog oploopt. Om dit de kunnen herkennen dient de cliënt kennis te hebben over de stresssignalen bij honden (specifiek de eigen hond) en hierin afgewogen keuzes te maken omtrent het welzijn van de hond.
Welke situaties vermeden moeten worden verschillen per hond, een aantal situaties die (meestal) vermeden dienen te worden zijn:
 - o Therapiesessies waarbij de doelstelling is dat de spanning oploopt (bijvoorbeeld bij EMDR-therapie)
 - o Situaties waarbij de veiligheid van de hond niet verzekerd kan worden, zoals een opname op de acute crisis afdeling van een psychiatrisch ziekenhuis
 - o Festivals
 - o Activiteiten waarbij er andere begeleiding/andere personen zijn en de taken van de hond overbodig worden.
- De hond mag niet overvraagd worden en er moet een juiste balans zijn tussen (fysieke) en mentale inspanning en ontspanning. Wanneer een hond overvraagd wordt kan dit opgemerkt worden op verschillende aspecten:
 - o Spelgedrag en comfortgedrag ontbreken bij de hond
 - o De hond vertoont stereotyp gedrag
 - o De hond vertoont (zelf)beschadigend gedrag
 - o De hond krijgt last van fysieke ziektes/kwalen waarbij geen directe fysieke oorzaak gevonden kan worden
- De hond heeft mogelijkheid om natuurlijk gedrag uit te voeren, de specificaties hiervan worden in het volgende onderdeel verder toegelicht

Natuurlijk gedrag

- De hond moet dagelijks de mogelijkheid krijgen om tijdens wandelingen te kunnen snuffelen, onderzoeken, rennen.
- De hond moet voldoende momenten (los) kunnen lopen in natuurlijke omgevingen zoals het bos, het strand, de duinen.
- De hond moet dagelijks natuurlijk sociaal gedrag kunnen vertonen.

- Er moet sociaal gedrag (bijvoorbeeld spel) vertoont kunnen worden met de cliënt en andere bekende mensen
- De hond moet de mogelijkheid krijgen soortgericht sociaal gedrag te kunnen uitoefenen. Dit kan bijvoorbeeld in de vorm van spel met andere honden, maar hierbij staat de behoefte van de hond centraal. Voorop staat dat de cliënt bewust is van de specifieke soortgerichte sociale behoefte van de eigen hond en hier rekening mee houdt
- De hond moet natuurlijke rastypische gedragingen uit kunnen voeren (in een gekaderde en veilige omgeving die past bij de huidige maatschappij, er mag ook op alternatieve wijze voldaan worden aan deze ras typische gedragingen).

4. De certificering

Niet alle aspecten waaraan voldaan moet zijn voordat een team gecertificeerd kan worden, kunnen tijdens het certificeringsmoment getest worden. De pijler 'welzijn van de hond' moet volledig tijdens het opleidingsproces meegenomen worden en hiervan moet de opleider inschatten/besluiten of het team hieraan voldoet. Mochten er tijdens het certificeringsmoment dingen gebeuren of situaties zich voordoen waaruit blijkt dat het welzijn van de hond wel aangetast wordt, kan dit een reden zijn om niet te certificeren.

Als het gaat om de taken van de hond is het ook niet altijd mogelijk om deze tijdens een certificeringsmoment te testen. Dit is voornamelijk om het welzijn van de cliënt te waarborgen. Het is niet ethisch verantwoord om de cliënt in een situatie te brengen waarbij bijvoorbeeld herbelevingen of dissociaties uitgelokt worden. Als we kijken naar de takenlijst zullen de volgende aspecten waarschijnlijk **niet getest** kunnen worden tijdens een certificering (deze kunnen tijdens het opleidingstraject wel getest worden door middel van gesprekken met de cliënt en filmpjes die het steunsysteem van de cliënt maakt):

aanwezigheid, tactiele stimulatie bij een aanval/uitval, het wakker maken uit een nachtmerrie, de omgeving alarmeren bij een aanval/uitval.

De onderstaande aspecten kunnen **wel getest** worden tijdens een certificering mits de cliënt in staat is om dit na te spelen en dit geen extra triggers oplevert voor de cliënt. Als dat niet mogelijk is dan kunnen deze op dezelfde manier (in gesprek en met filmpjes) als de eerder genoemde aspecten getest worden tijdens het opleidingstraject. Wat mogelijk wel aan bod kan komen tijdens een certificering is: **het signaleren, het begeleiden uit een drukke situatie, het blokken van mensen in de omgeving en het "troosten"**.

De pijler 'algemeen aanvaardbaar gedrag' kan het makkelijkste getest worden door tijdens de certificering ook naar een openbare ruimte te gaan en hier het gedrag van de hond (en hoe de cliënt hiermee omgaat) te observeren en de afgesproken commando's uit te laten voeren door het team.

De certificering dient pas plaats te vinden als de opleider er vertrouwen in heeft dat het team hier aan toe is. Vaak levert een certificering stress op bij de cliënt en het is niet ethisch verantwoord om een team op te laten gaan voor certificering als je als opleider er vrij zeker over bent dat het team niet zal slagen. Tijdens de certificering dient naast de opleider een extra examiner aanwezig te zijn om de kwaliteit te controleren en te waarborgen. Een certificering dient dus ten alle tijden door twee examinatoren (waarvan één de opleider/begeleider van het team mag zijn) afgenomen te worden.